

ВІДГУК
офіційного опонента доктора педагогічних наук,
професора, завідувача кафедри педагогіки та психології
Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці II Біди
Олени Анатоліївни на дисертаційне дослідження Таргоній Івонни
Василівни «Формування толерантності студентів педагогічних
коледжів у позааудиторній діяльності», представленого на здобуття
ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні
науки, галузь знань 01 – Освіта/педагогіка

Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із відповідними планами галузей науки. Інтеграція України до загальноєвропейського освітнього простору, кардинальні зміни на ринку праці потребують перегляду традиційних підходів до підготовки фахівців у вищій школі та моніторингу ефективності здійснюваних заходів. У контексті Болонського процесу підвищення якості освіти розглядатися як стратегічна мета вищої школи. Україна відкриває широкі перспективи для фахівців різних напрямів, натомість потребує високого рівня професіоналізму фахівця готового до толерантного виховання школярів.

Проблема формування толерантності студентів педагогічних коледжів набуває особливої актуальності, оскільки професія педагога спрямована на виявлення терпимого, гуманного, доброзичливого ставлення учителя і під час спілкування з дітьми, і батьками, і колегами.

Формування толерантності студентів педагогічних коледжів включає формування толерантної свідомості, сприяння розвитку емпатії, здатність до самовдосконалення, професійну самореалізацію; формування атмосфери толерантності в педагогічному коледжі. Надто актуальним і значущим є формування толерантності студентів педагогічних коледжів у позааудиторній діяльності. Тому, досліджувана Таргоній Івонною Василівною проблема формування толерантності студентів педагогічних коледжів у позааудиторній діяльності – є досить важливою і актуальною в процесі реформування сучасної системи освіти.

Дисертаційну роботу виконано відповідно до плану науково-дослідницької роботи кафедри теорії та методики професійної освіти Рівненського державного гуманітарного університету «Формування професійної компетентності майбутніх вчителів технологій у контексті неперервної професійної освіти України» (державний реєстраційний номер № 0116U005228).

Тему дисертації затверджено вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 11 від 26.12.2018 р.) і погоджено у бюро Міжвідомчої ради з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології (протокол № 1 від 29.01.2019 р.).

Найбільш суттєві наукові результати, що містяться в дисертації. Дисертанткою висвітлено сутність ключових понять дослідження: «толерантність», «толерантність студентів педагогічних коледжів», «формування толерантності студентів педагогічних коледжів», схарактеризовано потенціал позааудиторної діяльності педагогічних коледжів у контексті проблеми формування толерантності студентів, визначено критерії, показники та виявлено рівні сформованості толерантності студентів педагогічних коледжів, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено ефективність педагогічних умов формування толерантності студентів педагогічних коледжів у позааудиторній діяльності.

Нові факти, одержані здобувачем. Авторкою уперше визначено та обґрунтовано педагогічні умови формування толерантності студентів педагогічних коледжів у позааудиторній діяльності (удосконалення змісту позааудиторної діяльності шляхом реалізації авторської програми виховних годин для студентів педагогічних коледжів «Крокуємо до толерантності»; залучення студентів педагогічних коледжів до участі у студентському самоврядуванні, спрямованого на формування толерантної поведінки; організація та проведення занять для наставників студентських груп «Формуємо толерантність майбутніх педагогів»); визначено критерії з відповідними показниками: когнітивний (знання про сутність феномена «толерантність»; знання про якості толерантної особистості; усвідомлення існування меж толерантності); емоційно-ціннісний (розвинена емпатія; мотивація на виявлення якостей толерантної особистості; прагнення до діалогічного спілкування); поведінковий (виявлення гуманності, терпимості, доброзичливості, чуйності, самовладання; вміння взаємодіяти, співпрацювати та вступати в діалогічне спілкування; знаходити способи попередження та вирішення конфліктів) та рівні сформованості толерантності студентів педагогічних коледжів; схарактеризовано потенціал позааудиторної діяльності педагогічних коледжів у контексті проблеми формування толерантності студентів; уточнено сутність ключових понять дослідження: феномен «толерантність» розглядаємо як складне особистісне моральне утворення, яке характеризується здатністю сприймати без агресії існування інших ідей, поглядів, переконань, звичок, віросповідань та виявляється у ціннісному ставленні й взаємодії з іншими людьми; поняття «толерантність студентів педагогічних коледжів» розглядаємо як важливу професійну якість

майбутнього педагога, що виявляється в активній моральній позиції та готовності до конструктивної взаємодії з іншими учасниками педагогічного процесу; характеризується виявленням гуманності, терпимості, доброзичливості, спрямованістю на вирішення конфліктних ситуацій в професійній сфері на ненасильницькій основі; «формування толерантності студентів педагогічних коледжів» розглядаємо як спеціально організований процес, в основі якого – сприйняття іншої людини як цінності; прагнення до співробітництва як позитивного способу взаємодії з людьми, спрямований на розширення інформаційного поля з проблеми толерантності, формування толерантної свідомості та досвіду толерантної поведінки, розвитку здатності до самовдосконалення та професійної реалізації майбутніх педагогів; подальшого розвитку набули зміст, засоби, форми і методи формування толерантності студентів педагогічних коледжів у позааудиторній діяльності.

4. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, підтверджується результатами дослідження, здійсненого Таргоній Іванною Василівною, і в цілому не викликає сумніву.

Логічною є структура дисертації, яка презентована вступом, трьома розділами, зміст кожного з яких підпорядковано меті та завданням дослідження, висновками до розділів, ґрунтовними загальними висновками, списком використаних джерел, додатками, що відповідає вимогам до дисертаційних досліджень.

Дисертантка на високому науковому рівні обґрунтувала вибір теми, визначила мету, завдання, методи дослідження. План роботи логічний і послідовний. Структура дисертації чітка, усі її частини спрямовані на досягнення поставленої мети. Кваліфікаційним є застосування комплексу взаємодоповнюючих методів наукового пошуку. Відповідно до мети дисертаційної роботи визначено її завдання. Аналіз дослідження свідчить, що дисертантка ретельно опрацювала наукову літературу, чітко сформулювала основні положення та висновки проведеного дослідження, отримала результати, які мають теоретичне і практичне значення, зробивши вагомий внесок у педагогічну науку.

Зміст анотацій, поданих українською та англійською мовами відображає зміст дисертації та висвітлює суттєві її аспекти та основні положення.

Матеріали дисертації пройшли необхідну апробацію, обговорювалися на науково-практичних конференціях різного рівня.

Значення для науки і практики одержаних автором результатів.

Практичне значення одержаних результатів полягає у впровадженні обґрунтованих педагогічних умов формування толерантності студентів педагогічних коледжів у позааудиторній діяльності, а також розроблених відповідно до зазначених умов: авторської програми виховних годин для студентів педагогічних коледжів «Крокуємо до толерантності»; залучення студентів педагогічних коледжів до участі у студентському самоврядуванні, спрямованого на формування толерантної поведінки; організації та впровадження занять для наставників студентських груп «Формуємо толерантність майбутніх педагогів» та комплексної методики діагностування рівнів сформованості толерантності студентів педагогічних коледжів у позааудиторній діяльності.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес Івано-Франківського фахового коледжу ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (довідка № 172 від 14.05.2020 р.), Чортківського гуманітарно-педагогічного коледжу імені Олександра Барвінського (довідка № 224 від 19.05.2020), Коломийського педагогічного фахового коледжу (довідка № 49 від 20.05.2020 р.), Луцького педагогічного коледжу (довідка № 197 від 26.05.2020 р.).

Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації. Матеріали дисертаційного дослідження можуть бути використані науковцями та викладачами педагогічних коледжів для розроблення методичного забезпечення (посібників, методичних рекомендацій для наставників студентських груп), розширення змісту курсу лекцій, семінарських, практичних занять із дисциплін «Теорія і методика виховання», «Методика виховної роботи», у системі післядипломної педагогічної освіти.

Оцінка змісту дисертації та її завершеність. Відмітимо логічну структуру роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, висновків, списку використаних джерел (293 назв, з них – 15 іноземною мовою), 21 додатку на 42 сторінках. Загальний обсяг дисертації – 247 сторінок, з них 160 сторінок основного тексту. Робота містить 16 таблиць та 3 рисунки на 19 сторінках.

У вступі обґрунтовано актуальність та доцільність дослідження; вказано на зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено об'єкт, предмет, мету, завдання і методи дослідження; окреслено наукову новизну, практичне значення одержаних результатів; висвітлено апробацію та впровадження результатів дослідження; подано структуру й обсяг дисертаційної роботи.

У першому розділі уточнено сутність понять «толерантність». «Толерантність студентів педагогічних коледжів» авторка розглядає як важливу професійну якість майбутнього педагога, що виявляється в активній моральній позиції та готовності до конструктивної взаємодії з іншими учасниками педагогічного процесу, що характеризується виявленням гуманності, терпимості, доброзичливості, спрямованістю на вирішення конфліктних ситуацій в професійній сфері на ненасильницькій основі. Поняття «формування толерантності студентів педагогічних коледжів» розглядається як спеціально організований процес, в основі якого – сприйняття іншої людини як цінності; прагнення до співробітництва як позитивного способу взаємодії з людьми, спрямований на розширення інформаційного поля з проблеми толерантності, формування толерантної свідомості та досвіду толерантної поведінки, розвитку здатності до самовдосконалення та професійної реалізації майбутніх педагогів.

Схарактеризовано потенціал позааудиторної діяльності педагогічних коледжів у контексті проблеми формування толерантності студентів.

У другому розділі визначено критерії та показники сформованості толерантності студентів педагогічних коледжів. З метою діагностики рівнів сформованості толерантності студентів педагогічних коледжів використано, запропонований автором комплекс методів та методик. Результати констатувального етапу експерименту засвідчили необхідність теоретичного обґрунтування та експериментальної перевірки педагогічних умов формування толерантності студентів педагогічних коледжів у позааудиторній діяльності. На основі використання методу експертного оцінювання було визначено та теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування толерантності студентів педагогічних коледжів у позааудиторній діяльності:

У третьому розділі експериментально перевірено ефективність педагогічних умов формування толерантності студентів педагогічних коледжів у позааудиторній діяльності; наведено аналіз результатів дослідницько-експериментальної роботи.

Під час формувального етапу експерименту реалізація всіх вищезазначених педагогічних умов формування толерантності студентів педагогічних коледжів у позааудиторній діяльності здійснювалася цілісно, системно, у взаємодії та взаємозалежності одна з одною.

Аналіз результатів дослідження дає підстави стверджувати про ефективність обґрунтованих та експериментально перевірених педагогічних умов формування толерантності студентів педагогічних коледжів у позааудиторній діяльності.

Визначено перспективні напрями подальших педагогічних розвідок.

Обсяг і зміст дисертації показують, що робота є самостійним дослідженням, виконаним на високому науковому рівні, і свідчать про професійну зрілість автора.

Виклад матеріалу в науковій роботі логічний та послідовний, має науковий характер та прикладне значення. Текст дисертації є завершеним і цілісним.

8. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Позитивно оцінюючи дисертацію, висловимо окремі міркування, що вимагають окремих уточнень і пояснення.

1. На наш погляд, у вступі роботи надто звужено подана актуальність роботи, щодо формування толерантності студентів педагогічних коледжів саме у позааудиторній діяльності.

2. На нашу думку, необхідно було б передбачити окремий параграф, в якому ґрунтовно висвітлено зарубіжний досвід формування толерантності студентів педагогічних коледжів у позааудиторній діяльності і виокремити прогресивні ідеї, що можуть бути використані в Україні.

3. Вважаємо, що автору дисертації доцільно було б розробити та експериментально перевірено в умовах педагогічного коледжу модель формування толерантності студентів у позааудиторній діяльності.

4. У Додатках варто було б дати більше прикладів виконання студентами завдань діагностичних методик.

5. Щодо експериментального дослідження (формувальний етап) з нашого погляду, можна було б розробити методичний посібник для викладачів підколеджів і спецкурс та чітко простежити вплив спецкурсу і розроблених автором педагогічних умов на процес формування толерантності студентів педагогічних коледжів у позааудиторній діяльності.

6. Для роботи подекуди характерна описовість, фрагментарність. Дисертаційна робота місцями переобтяжена складними синтаксичними конструкціями, що утруднює розуміння тексту, а також у роботі зустрічаються технічні огріхи.

Водночас вважаємо, що вказані зауваження та побажання мають дискусійний характер та не знижують загальної позитивної оцінки дослідження.

Повнота висвітлення результатів в опублікованих працях. Основні теоретичні положення та висновки дисертаційної роботи висвітлено в 14 одноосібних публікаціях здобувача, серед яких: 7 відображають основні положення дисертації (з них 1 – у зарубіжному виданні, 3 мають апробаційний характер, 4 додатково висвітлюють результати дисертації).

Висновок про відповідність дисертації вимогам «Порядку присудження наукових ступенів».

На основі вивчення поданої роботи можна дійти висновку, що дисертаційна робота «Формування толерантності студентів педагогічних коледжів у позааудиторній діяльності» є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що має вагомe теоретичне й прикладне значення для розвитку педагогічної науки, заслуговує позитивної оцінки, відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 р. (zareєстрованого в міністерстві юстиції України від 03 лютого 2017 р. за № 155/30023) та пп. 9–18 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167), а її автор – Таргоній Іванна Василівна – заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 – освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент:

завідувач кафедри педагогіки та психології

Закарпатського угорського інституту

ім. Ференца Ракоці ІІ

доктор педагогічних наук, професор

 О. А. Біда

Підпис О.А. Біди завіряю.

Завідуюча відділом кадрів

Закарпатського угорського інституту

ім. Ференца Ракоці ІІ

 Г. Рейплік

